

исследования, границ его длительности, синхронности с другими событиями. С этим связаны интерпретация закономерностей развития этого развития объекта, его периодизация, а также решение вопроса отбора единиц временных измерений, позволяющих наиболее верно реконструировать военное прошлое и выработать выводы и рекомендации для будущего.

Выводы

1. Военно-историческую реальность нельзя сводить к прошлой военной практике. Совершившиеся военные события могут оказывать влияние на последующие события и практически содержаться в них в виде реальных последствий.

2. Реальность современная и историческая различаются степенью своей полноты. События военного прошлого также обладают внутри себя различной степенью реальности. Эта степень выражается в характере и силе их влияния на современную общественную жизнь и военное дело.

3. Военно-историческая реальность включает материальную (военная практика) и духовную

деятельность людей в военной области.

4. Военная практика диалектически противоречива, имеет объективную и субъективную стороны, как противоречивы военно-исторические события, факты, процессы. Каждое военно-историческое событие имеет свои конкретные, только ему присущие стороны.

5. Категория «военно-историческая реальность» неотделима от понятия «историческое время». Освещение событий военной истории требует нахождения отправного пункта, который бы служил «точкой отсчета».

6. В военной истории время обладает различной степенью плотности для тех или иных событий, как и периодов внутри одного события

Список литературы

1. Сестан Э. История событий и история структур. – М: Из-во Иностранной литературы, 1970. – 240 с.
2. Философия и военная история // Под ред. А. Е. Рыбкина. – М.: Наука, 1979. – С. 45 – 315.
3. Шпенглер О. Закат Европы. – М. - Пг., 1923. – Т. I., С. 22-131.
4. Aron R. Introduction to the Philosophy of History. An Essay on the limits of Historical objectivity. – Boston, 1961. – 312 p.

В.Д. Шаколюкова

ПРОБЛЕМА ВІЙСЬКОВО-ІСТОРИЧНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Стаття присвячена дослідженню проблеми реальності та об'єктивності викладання військово-історичного матеріалу в умовах сучасного суспільства. Окреслено ціннісні засади даної проблеми.

V. Shakolyukova

THE PROBLEM OF A MILITARY AND HISTORICAL REALITY

The article is dedicated to the study of a reality problem and the objectivity of tuition of military and historical material under conditions of the modern society. Value principles of the given problem are defined.

Стаття надійшла до редакції 21.01.2010.

УДК 141.201

М.Г. Кохановська, аспірантка

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНИХ ДЕТЕРМІНАНТ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИ У ФІЛОСОФСЬКО-БОГОСЛОВСЬКІЙ СПАДЩИНІ ПАПИ ІВАНА ПАВЛА II

Львівський національний університет ім. Івана Франка

У роботі розглядається бачення Папою Іваном Павлом II основних сфер суспільного життя як детермінант становлення особи у сучасному світі.

Вступ

Філософія та історія як спроби вирішити багатоманіття людських проблем, привели до розуміння необхідності детального аналізу антропологічної проблематики. Іменування сучасної епохи антропологічною свідчить про важливість філософського осмислення людини. Зауважимо, що для створення умов розвитку людини її діяльність, зважаючи на свої культуротворчі якості, потребує детального аналізу обумовлюючих її чинників. Відповідно важливою є переоцінка сучасної системи цінностей задля утвердження суспільних пріоритетів, визначення місця людини у світі.

Аналіз звернення до даної проблематики Івана Павла II через дослідження ним соціальних детермінант становлення сучасної людини є актуальним як з огляду постановки ним даної проблематики, так і зважаючи на недостатність вивчення його філософської спадщини.

Постановка завдання

Мета даного дослідження полягає в аналізі бачення Іваном Павлом II необхідних умов становлення особи та оцінки їх забезпечення у сучасному суспільстві, а також у вивченні рекомендацій папи Івана Павла II щодо шляху розвитку суспільства відповідно до природних потреб людини.

Аналіз досліджень і публікацій

Зосереджуючи нашу увагу передусім на зарубіжних (польських та частково італійських) дослідженнях філософського доробку Івана Павла II, зауважимо цінність вивчення З.Н. Бжузи поглядів папи на психологічні особливості людини, її місце в культурі та аналіз папою етичних норм, що показує необхідність індивідуального підходу до кожної особи. Р. Чекальські зосередив увагу на понятті людської гідності в Івана Павла II, на розумінні ним цінності міжлюдських взаємин та індивідуальності. Його висновки щодо віднесення людської гідності та прав людини до най-

важливіших факторів, якими слід керуватися задля розвитку особи, підтверджують результати наших досліджень. Р. Кулігівські та Г. Пілусь аналізували передусім місце гуманізму та розвитку людини в сучасній культурі, Е. Ярмох – місце праці у житті особи, а Й. Купний, В. Поссенті, Г. Вегель та А. Дилус – соціальні погляди папи загалом. Однак існує необхідність систематизації думок Івана Павла II щодо бачення культури, особи та можливості її духовного становлення. Недостатніми є також дослідження його оцінки діяльності політичних спільнот, а також взаємовідносин держави та Церкви (християнства).

Основна частина

Називаючи себе персоналістом, папа Іван Павло II особливо акцентує на необхідності адекватного бачення особи, тому аналізує передусім зовнішні фактори впливу на її становлення. Однак сучасна культура як їх сукупність отримує при цьому негативну оцінку. Звідси культура як „вираз людини” та „підтвердження людськості” свідчить про потребу переосмислення суспільних цінностей та вивчення тенденцій її трансформації задля розвитку особи відповідно до її природи.

Здійснений Іваном Павлом II аналіз показує суперечливість сучасної епохи: будучи добою гуманізму та антропоцентризму, вона в той же час виступає епохою „непідозрюваної досі деградації людини”, епохою „топтання людських цінностей як ніколи перед цим”. У ній папа зауважує особливу актуалізацію проблем людської ідентичності. Оскільки така дійсність не сприяє становленню особи, Іван Павло II пропонує відмовитись від невідповідного бачення людини, яке є „може однією із найбільших слабостей сучасної цивілізації”. Тому релятивізму як суттєвій перешкоді розуміння людини та її духовного розвитку він протиставляє загальнолюдську систему цінностей як основу надання смислів. Її дотримання мало б забезпечити розвиток як загальної, так і локальних культур відповідно до справжніх потреб людини, сприяючи становленню останньої.

До факторів сучасної культури, що не задовольняють умов становлення особи, Іван Павло II відносить прагматизм, секуляризацію та поляризацію, а розуміння технічного поступу як цінності самої в собі називає причиною споживацтва, а тому проблем в економічній та екологічній сферах. Та головною причиною цих небезпек папа вважає матеріалізм, що „завжди веде до підпорядкування людини людині”, перешкоджає повноцінному розгортанню комунікації.

На думку Івана Павла II, відмова від спасіння як прояв матеріалізму вже у добу Просвітництва залишила людину саму із собою як творця цивілізації, що вирішує, що є добром та злом без огляду на Бога. Понтифік же акцентує на необхідності повернення Бога в основу людського життя, на потребі прийняття християнських (загальнолюдських) цінностей критерієм здійснення вибору. Наближення до тайни Бога він називає серцем кожної культури. Аналізуючи культурний розвиток людства, Іван Павло II підсумовує, що слідування за духовними цінностями розкриває

ницість гедонізму, який „залишає в душі лише пустку”, відображає ілюзорність егоїзму, а також протиставлення байдужості та скептицизму прагненням безмежної любові, виявляє негативні наслідки насилля та ідеологій, що заперечують Бога. Визнання першості духовності та зростання в людяності веде у папи до переродження на „нових людей”, уможлиблює життя в любові, без якої „людина не може жити і не може бути зрозумілою”.

У пошуку духовних фундаментів народів та Європи в цілому Іван Павло II вбачає можливість уникнення непорозумінь та трагедій світового значення, оскільки зауважує поширення на даному континенті конфліктів окремих ідей, зріст скептицизму та релятивізму. Через надання переваги духовним цінностям папа бачить можливість суттєвої зміни векторів розвитку історії. Звернення до етичної основи, з якої постала Європа мало б, на його думку, відновити дух братерського милосердя, цілковитої посвяти діяльності та здатності вибачати. Акцент папи на даних цінностях є важливим з огляду на спроби окремих расових, етнічних та релігійних спільнот, а також політичних та економічних ідеологій здобути вирішальний вплив у світі, незважаючи на основні права інших осіб.

Глобалізація як явище, у якому неодноразово вбачають причину негативних суспільних процесів, оцінюється Іваном Павлом II через її конкретні прояви. Зокрема, схвалення у нього отримую зближення культур за умов збереження основних традицій. Пояснюється це частковим нівелюванням поділу на „Я” та „Інший”, а саме у факті існування „Іншого” папа вбачає причину конфліктів сучасного суспільства. Тому наголошує на необхідності навчитись жити з різноманіттям і говорить про фундаментальну спільність між народами. Різні ж культури виступають у нього спробою „поміркувати над тайною світу і зокрема над тайною особи”.

Базуючись на єдності людського роду, Іван Павло II аргументує доцільність повернення до спільних духовних цінностей у розвитку культури. Оскільки їх дотримання суперечить передусім релятивізму та нігілізму, як суттєвим рисам сучасного суспільства воно здатне привнести позитивні, на думку папи, зміни у розуміння людиною сенсу свого існування. Щоб культура як шлях, що веде до того, щоб „щораз більше бути”, відповідала своєму призначенню, завданням кожної людини Іван Павло II називає творення „цивілізації любові”, сутністю якої є прийняття вартостей життя та любові.

Роль держави у духовному формуванні особи

Політичні рішення належать до найважливіших чинників, що формують середовище становлення людини, тому папа Іван Павло II приділяє значну увагу аналізу світової суспільно-політичної ситуації та пропонує власну модель політичних цінностей. Держава у його розумінні „не є лише владою людини”, вона „повинна бути виразом цілковитої суверенності народу, а не суверенності власної структури щодо народу” [1, с. 61].

Завданням держави він називає служіння: забезпечення духовного розвитку особи та сприяння, зважаючи на загальне добро, свободному

вибору людини відповідно до її цінностей. Оскільки „діяльність народу заслугоує на властиву оцінку відповідно до того, що він вніс у розвиток людини і людства, у його свідомість, серце, сумління” [2, с. 30], державне законодавство, на думку папи, повинно базуватись на загальнолюдських цінностях. А різноманіття культурних традицій та ціннісних орієнтирів оцінюється папою як багатство, що доповнює основу розуміння людини – спільний моральний закон.

До основних завдань політичних спільнот Іван Павло II відносить формування адекватного розуміння поняття свобода. Її використання становить для папи не лише індивідуальну, а й колективну проблему. Зауважуючи поширення скептицизму та атеїзму, „моральну розгубленість” і як наслідок розпад сім’ї, падіння моральних нравів, Іван Павло II пропонує звернення до основи європейських народів – християнського бачення людини, життя якої є „прагненням до свободи через правду”. Свободу поза правдою він називає поневоленням, а підміну понять «свобода» та «свавілля» – формою примітивного лібералізму. Негативну оцінку у папи отримує також розуміння свободи, прийняте в утилітаризмі, оскільки той не враховує основного виміру добра, яким є *bonum honestum*. Зважаючи на багатоманіття трактувань свободи, Іван Павло II акцентує на необхідності поширення у суспільстві такого розуміння свободи, яке сприяє формуванню правдивих цінностей, а тому становленню людини. Він наголошує, що „вершиною і необхідним доповненням свободи” є відповідальність, тому і людину називає свобідною істотою, „свідомим та відповідальним суб’єктом”.

Історія країн європейського континенту свідчить про неналежне використання свободи, що стало причиною великого зла, яке „набрало форму держави”. Системність зла можна зауважити в усіх сферах життя людини. Іван Павло II пише: „ідеології зла глибоко закорінені у європейській філософській думці” [3, с. 16], однак наголошує на неможливості повної відсутності добра, браком якого і називає зло. Аналізуючи місце свободи в окремих політичних режимах, основною помилкою соціалізму називає відмову від концепції особи як „автономного суб’єкта морального вибору”, говорить про спотворення його законодавства, що не дозволяє людям вільно користуватись власною свободою. Атеїстичні суспільства теж засуджуються папою, оскільки усвідомлення людиною своєї трансцендентної гідності можливе, за його словами, лише через відповідь „на поклик Бога”. У ній Іван Павло II вбачає також вершину реалізації людини як особи. Тому атеїзм, накинений державною владою, не лише нівелює свободу особи та суперечить правам людини. На думку папи, він містить хибний погляд на природу людини. Заперечуючи Бога, можна довільно змінювати соціальний устрій, „не згадуючи про гідність людини та її відповідальність”, однак жоден державний лад не повинен перешкоджати людям діяти відповідно до їх свободи – „міри зрілості людини та народу”.

Оскільки „криза цивілізації (Гейзінга) і Захід Європи (Шпенглер) означають лише крайню

актуальність і необхідність Христа та Євангелії” [4, с. 36], Іван Павло II наголошує на необхідності спасіння світу від подальших катастроф. Через мир та спокій, за його словами, розкривається „людський смисл історії, яка є „історією спасіння”. Зважаючи на політичний, економічний та культурний колоніалізм, необхідну умову миру та поступу він вбачає у зближенні між народами та державними устроями, називає моральним імперативом якомога ближче об’єднання міжнародної спільноти. Відповідно позитивну оцінку в папи отримує розширення Європейського Союзу. Іван Павло II не бачить доцільності замикатися у будь-яких межах, коли йдеться про добро людини. Вона, за словами понтифіка, повинна усвідомлювати та відчувати свій примат „у будь-якому устрої відносин і сил”. Лише уможливлення такого „автентичного громадянства” є умовою становлення людини.

Називаючи центральним пунктом європейської релігійної, правової та культурної спадщини гідність людської особи, Іван Павло II звертає увагу на політичні та ідеологічні непорозуміння між Сходом і Заходом та економічні між Північчю та Півднем, на різні форми насилля, несправедливості, що становлять загрозу для людської гідності та основних прав людини. Тому він пропонує пошук духовної основи Європи, щоб „жива свідомість спільних цінностей” сприяла спільному добру людства. Називаючи імперіалізм „найгіршою рисою сучасного світу”, Іван Павло II наголошує на необхідності примату етики над політикою, а основним елементом суспільної етики пропонує принцип субсидіарності.

Праця як чинник реалізації особи

Праця займає у житті людини вагоме місце. Зокрема з нею пов’язаний вибір освіти, можливість самореалізації, рівень матеріального забезпечення як умови гідного життя та всебічного розвитку. Вона становить одну з найважливіших соціальних проблем суспільства, а відповідно до ситуації на ринку праці унаочнюється рівень забезпечення державою дотримання частини основних прав людини. Розуміння Іваном Павлом II тісного взаємозв’язку між становленням людини та працею розкриває не лише потребу трансформацій у ставленні до людської особи та праці, а й змін у соціальній сфері сучасного суспільства.

Відповідно до аналізу папою праці, людина повинна розглядатися як суб’єкт діяльності. Тому постає потреба забезпечення належних умов та оцінки її реалізації задля уникнення фізичної та моральної дискримінації особи. Праця виступає в Івана Павла II благом, оскільки визначає цінність та смисл життя. Завдяки їй людина реалізується та розвивається, „стає більш людиною”. Слідуючи за навчанням II Ватиканського Собору, Іван Павло II говорить про утвердження завдяки праці людської честі та свободи, однак наголошує на загрозі редукації сучасної людини до рівня предметів. Тому постає необхідність зміни установок щодо місця людини у світових економічних структурах та відстоювання нею власних прав.

Праця повинна допомагати людині „реалізувати

її людську природу” та „покликання стати особистістю”. Перешкодами на цьому шляху папа називає недостатню оплату праці, неможливість самореалізації, відсутність належних умов діяльності та можливості завдяки праці задовольнити власні потреби. Значну увагу також зосереджує на дискримінації жінок у трудовій діяльності, особливо якщо перед матір'ю виникає потреба працювати замість слідувати за покликанням виховання дітей. Суспільство, що допускає до такої ситуації діє всупереч правам не тільки жінки, а й дитини. Воно перешкоджає належному розвитку, адже головна мета виховного процесу полягає у тому, щоб „людина стала людиною”. Тому Іван Павло II відзначає два взаємопов'язані аспекти праці: необхідність забезпечення життя як джерела існування сім'ї та можливості вирішення сімейних завдань, головне серед яких – виховання дітей.

Праця повинна служити людині як засіб для забезпечення та покращення умов життя, відповідно – можливості розвитку, удосконалення. При цьому праця задля науково-технічного поступу не має перетворити людину із мети у засіб дії. Папа наголошує, що Бог дав людині не тільки землю, але „дав людині людину”, отже людина мусить поважати закладену в неї природну і моральну структуру. Тому говорить, що розвиток, який не включає культурних, трансцендентних та релігійних вимірів людини і суспільства, поневолює людину. За словами папи, в організації суспільних відносин слід цінувати передусім гідність та призначення людини, оскільки завдяки людині природний моральний порядок набуває персоналістських якостей.

Будучи моральним обов'язком перед сім'єю, ближнім, суспільством, праця також є джерелом прав. Тому Іван Павло II звертає особливу увагу на потребу їх відстоювання, в тому числі через різні вияви протесту, але за умови ненанесення шкоди загальному благу. Праця „повинна усім надавати в усьому рівні права”, щоб зрівняти рівень життя у різних країнах. В даному контексті Іван Павло II відводить важливе місце державі як інституції, що регулює відносини на ринку праці. Однак зауважує, що в окремих випадках людина „існує лише як виробник і споживач чи об'єкт державного управління”. Така несправедливість стає викликом правам та свободі особи. Відповідно він акцентує на необхідності змін у ставленні до працівників.

Оскільки певна культура формує „загальне розуміння життя внаслідок вибору певних шляхів виробництва і споживання”, з появою нових потреб постає „відповідна концепція людини та її істинного блага”, то Іван Павло II пропонує виходити із цілісного розуміння людини, відповідно до якого матеріальне та інстинктивне підпорядковується внутрішньому та духовному. Такий підхід формування потреб імплікує адекватне ставлення до організації та виконання праці. В протилежному випадку папа говорить про вибір людиною споживацького стилю життя, а відповідно неадекватного бачення мети праці, творення „штучних потреб”, що перешкоджають формуванню зрілої особистості.

Місійна діяльність Католицької Церкви у сучасному світі

Іван Павло II зауважує, що зацікавлення людиною у сучасному секуляризованому світі зосереджується лише на пересічній, зредукованій до горизонтального виміру людині, а щоб охопити людину в цілому потрібно звернутись до вчення Церкви, яке оберігає моральний закон. Намагаючись „зробити людину кращою, відданою своїм завданням”, „свідомою своїх прав і обов'язків”, суспільно відповідальною, Церква формує соціальне вчення, поширення якого Іван Павло II називає її евангелізаційною місією. Розглядаючи релігію як важливу складову формування світогляду, а тому становлення людини, витлумачення соціального вчення Католицької Церкви займає в папи особливе місце.

Через „гуманізацію людської родини та її історії” Іван Павло II вбачає можливість впливу Церкви на зовнішні чинники становлення особи, а у зміцненні духовних основ суспільства – завдання Церкви, що слугує виправленню несправедливості та забезпеченню кожного гідним життям. Ще після повернення із першої сесії II Ватиканського Собору Кароль Войтила – майбутній папа Іван Павло II назвав Церкву маніфестацією того, чого не вистарчає сьогоднішньому людству. У зверненні до Євангелії понтифік бачить спосіб „зруйнувати мур, що проходить через людські серця” і ділить Європу. Тому антропоцентризм Євангелії пропонує як спосіб розуміння людини.

При аналізі місця християнства в історії Іван Павло II зауважує, що порівняно з іншими континентами Європа містить найбільше знаків християнської віри, а вчення Святого Письма закоринене у її структурах. Гуманістичну спадщину Європи він виводить із діалогу людського логосу та християнства, а також діалогу між наукою та біблійним Одкровенням. Відповідно, базуючись на спільному корінні європейських народів, лише завдяки зверненню до християнства папа вбачає можливість правдивого розвитку особи та культури. Свідченням вагомості християнства у житті людини є твердження Івана Павла II, що без Ісуса Христа „не може зрозуміти, ані ким вона є, ані яка її справжня гідність, ані яке її покликання і кінцеве призначення” [5, с. 21]. Тому і фундаментальною цінністю він вважає відношення людини до Бога, а свободу віровизнання неодноразово називає основою інших свобод.

Беручи за основу необхідність чіткого розрізнення місії держави та Церкви, Іван Павло II говорить про потребу їх діалогу задля правдивого служіння людству. Тому завданням Церкви, що сприяє творенню необхідних для адекватного розвитку людини умов є поширення миру, піклування про дотримання прав людини та народів, належне прийняття свободи та поваги до життя і людської гідності. А до фундаментальних вимог гармонійного, громадянського життя та цивілізаційного поступу зараховує турботу Церкви про спільне добро, „дух поєднання”, відкритість на духовні цінності. Серед завдань Церкви, що впливають на становлення особи особливе місце в

Івана Павла II займає збереження релігійної свободи, належної взаємодії Церкви та політичних спільнот, екуменічна діяльність. Через співпрацю представників різних релігій у відстоюванні свободи, а також у протистоянні політичним антагонізмам та дискримінаціям понтифік бачить спосіб впливу на „повний суперечностей плюралістичний світ” задля миру та гармонії. Різні релігії таким чином засвідчують спільні, основні вимоги для можливості становлення людини відповідно до її покликання.

Називаючи соціальне вчення Церкви передусім системою суспільної етики, Іван Павло II обґрунтовує його значущість та природність для людини, що допомагає їй у виконанні основного завдання – удосконалення. При цьому папа наголошує на відсутності імпералізму Церкви: „не займається католицьке соціальне вчення ані технікою політики, ані технікою економічного життя” [6, с.107], воно має на меті етичне врегулювання суспільних сфер життя, виходячи із цілісного бачення людини та зважаючи на виклики часу. Основними проблемами, що сьогодні потребують вирішення Іван Павло II називає міжлюдські взаємини та відношення „поступ-самознищення”.

Висновки

Аналіз папою Іваном Павлом II розвитку суспільних трансформацій виявляє потребу переоцінки розуміння місця людини у сучасній культурі. Базуючись на загальнолюдських духовних цінностях, він аргументує необхідність прийняття людської гідності основою формування усіх сфер суспільного життя. Релятивістський та нігілістичний підходи у трактуванні потреб особи, її прав та свободи папа вважає несправедливими. Відповідно особливу увагу зосереджує на дослідженні законодавчого регулювання можливостей її становлення.

Оскільки держава покликана діяти для добра людини, її рішення повинні ґрунтуватись на моральних нормах, а утвердження їх цінності в свідомості людей Іван Павло II вважає завданням кожної політичної спільноти. Зважаючи ж на боротьбу у світі політичних інтересів, зріст скептицизму та матеріалізму, людина часто

нездатна захистити свої природні потреби, що перешкоджає її становленню. Однак у християнстві папа бачить силу, здатну оберігати людину у її прагненнях. Зокрема праці та дипломатичні зустрічі глави Римо-Католицької Церкви папи Івана Павла II є прикладом звернення уваги світової спільноти на проблеми людини та представлення шляхів їх вирішення з точки зору християнських норм.

Зважаючи на зріст актуальності антропологічної проблематики та водночас приниження у суспільстві людської гідності, вбачаємо необхідність дослідження державних законів щодо забезпечення можливості розвитку особи. Аналіз взаємодії державних та релігійних органів влади дозволив би дати оцінку результативності їх співпраці, а при позитивних результатах акумулював би їх діяльність на користь суспільства та окреслив актуальні напрямки розвитку соціального вчення Церкви. Більш детального вивчення заслуговує також вивчення філософської спадщини Кароля Войтили – Івана Павла II як представника філософської антропології.

Список літератури

1. *Jan Paweł II. Do plenarnej konferencji Episkopatu Polski. Częstochowa – Jasna Góra. 5.06.1979 / Jan Paweł II. – Warszawa : PWN, 1979. – (Nauczanie społeczne w ilości 5 t. / red. gł. Paweł Ptasznik ; T.I. Cz. 1. s. 58-65.*
2. *Jan Paweł II. Chrystusa nie można wyłączyć z dziejów człowieka. Płac zwycięstwa, 2.06.1979 / Jan Paweł II ; tłum. z włoskiego J. Merecki SDS // Jan Paweł II na ziemi polskiej / S. Dziwisz, J. Kowalczyk, T. Rakoczy. – Watykan : Libreria Editrice Vaticana, 1979. s. 25-31.*
3. *Jan Paweł II. Pamięć i tożsamość. Rozmowy na przelomie tysiącleci / Jan Paweł II. – Kraków : Znak, 2005. – 176 s.*
4. *Иоанн Павел II. Общие христианские корни европейских народов. Речь, обращенная к участникам международного colloquium 6 ноября 1981 / Иоанн Павел II // Человек в мире. Антология текстов Иоанна Павла II / Кароль Клауза. Одесса, 2005. с. 31-37.*
5. *Jan Paweł II. Podczas mszy świętej na placu Zwycięstwa. 2.06.1979 / Jan Paweł II. – Warszawa : PWN, 1982. – (Nauczanie społeczne w ilości 5 t. / red. gł. Paweł Ptasznik ; T.I. Cz. 2. s.18-24.*
6. *Possenti V. Rewolucja ducha. Doktryna społeczna Kościoła widziana oczyma kard. Karola Wojtyły / Vittorio Possenti ; [tłum. z włoskiego ks. R. Skrzypczak]. – Warszawa : Centrum Myśli Jana Pawła II, Stowarzyszenie Kulturalne „Frona”, 2007. – 165 s.*

М.Г. Кохановская

ПРОБЛЕМА СОЦИАЛЬНЫХ ДЕТЕРМИНАНТ СТАНОВЛЕНИЯ ЛИЧНОСТИ В ФИЛОСОФСКО-БОГОСЛОВСКОМ НАСЛЕДИИ ПАПЫ ИОАННА ПАВЛА II

В работе рассматривается виденье папой Иоанном Павлом II основных сфер общественной жизни как детерминант становления личности в современном мире.

M. Kokhanovska

THE PROBLEM OF SOCIAL DETERMINANTS OF MODERN PERSON'S REALIZATION IN POPE JOHN PAUL II'S PHILOSOPHICAL-THEOLOGICAL TEACHING

In the teaching of Pope John Paul II the main spheres of social life as determinants person's realization in modern word are analysed.

Стаття надійшла до редакції 25.02.2010.

